

Datum 3. 6. 2022

STO DNÍ OD ZAČÁTKU RUSKÉ INVAZE NA UKRAJINU

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a strategické souvislosti vývoje válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autorů a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

Jak válka mění Univerzitu obrany – mění se způsob přípravy vojáků, jejich výuka, větší důraz na kondici?

Změny v přístupech k obraně ČR a tím i k přípravě personálu rezortu MO započaly mnohem dříve, než 24. února 2022, kdy došlo k vojenské intervenci Ruska na Ukrajinu. Požadavky na zajištění obrany a vzdělávání odrážejí dynamiku bezpečnostního prostředí po roce 2014. Anexe Krymu Ruskem představovala významný impulz pro změnu uvažování o zajištění obrany jak na úrovni státu, tak i na úrovni Severoatlantické aliance. Obrana státu a výstavba armády je postavena na odlišných strategických předpokladech, než tomu bylo v minulosti. Ozbrojený konflikt s dopady pro ČR může vzniknout zcela neočekávaně bez varovací doby.

Správnost tohoto předpokladu současná válka na Ukrajině potvrzuje. Ve vazbě na tento vývoj došlo po roce 2014 k celé řadě změn. Změnila se velitelská struktura AČR, byla doplněna i struktura sil. Vytvořeny byly např. síly kybernetické a informační. Roste význam obrany teritoria, připravených záloh a dostupných zásob. Modernizace armády směřuje k posílení schopností vést ozbrojený konflikt s protivníkem srovnatelné technologické úrovně. Ve spojitosti se změnami uvažování o použití ozbrojených sil se samozřejmě mění i požadavky na jejich přípravu zahrnující jak vzdělávání, tak i výcvik a výchovu. V konečném důsledku je nezbytné vedle moderního vybavení disponovat i lidmi s potřebnými dovednostmi, znalostmi a zkušenostmi, ale také s vůlí bránit tuto zem.

Změny v armádě jsou silným imperativem i pro Univerzitu obrany. Mění se požadavky jak v rovině kvalitativní, tak i kvantitativní. Je nezbytné připravit personál pro budoucí a nikoli minulé

konflikty. Jedná se o velkou výzvu. Univerzita obrany reaguje nejen v rovině vzdělávání, ale i výzkumné činnosti.

Univerzita obrany zabezpečuje kromě akreditovaného vzdělávání i kariérovou přípravu vyšších důstojníků. Tento druh vzdělávání odráží měnící se požadavky armády. V současnosti běží výuka podle zcela nové studijní dokumentace, která na aktuální požadavky armády reaguje. V kurzu Generálního štábu je důraz položen na komplexní pojmání obrany státu zahrnující vojenské i nevojenské nástroje. V kurzu vyšších důstojníků je základním požadavkem zvládnout teorii a praxi plánování operací se za měření na operační úroveň velení a řízení. Důraz v přípravě je nově položen na použití armády v mnohonárodních společných operacích ve všech doménách. Vedle tradiční pozemní a vzdušné domény jsou posilovány kompetence rovněž v doméně kybernetické a vesmírné.

Vedle kariérového vzdělávání vojenského personálu je nově realizován Kurz plánování operací na operační úrovni, který připravuje důstojníky k jejich činnosti v mnohonárodních štábech při plánování a vedení operací ve spolupráci s našimi spojenci. Není zapomínáno ani na civilní personál rezortu MO a další pracovníky na jiných ministerstvech, kteří se ve své práci věnují nevojenským aspektům obrany. Nově je pro tyto účely otevřen Kurz strategického řízení obrany státu.

Nakolik byla překvapením „stará forma útoku“ ruské armády a její zastaralé vybavení?

Staré rčení říká, že Rusko není dobré ani podceňovat, ale ani přeceňovat. Ruská armáda byla považována za technicky i takticky a operačně vyspělou. Po zahájení konfliktu byla překvapující např. vysoká poruchovost a nespolehlivost nasazené techniky. Množství nevybuchlé munice, raket a střel je zarážející.

Úvod operace ukázal velký rozdíl mezi tím, jak se ruská armáda dosud prezentovala, a jejím reálným stavem. Z hodnocení průběhu konfliktu byly patrné některé odchylky od běžných doktrinárních zásad při plánování a vedení operací. Nejpravděpodobnějším vysvětlením tohoto stavu je to, že tyto problémy byly přehlíženy a dlouhodobě neřešeny. Je zřejmé, že byly zkreslené představy o bojeschopnosti armády i ve vedení státu.

U ruské armády se projeví následující zásadní nedostatky ve schopnostech:

- Omezená efektivnost systému velení a řízení nasazených jednotek v místě operace, koordinace jejich činnosti.
- Nedostatečná logistická podpora nasazených jednotek a poměrně značné technické problémy použité vojenské techniky a zbraňových systémů.
- Nízký morální stav jednotek a celková frustrace, což je výsledkem nedostatečné psychologické a informační přípravy příslušníků nasazených jednotek.

- Kombinace těchto faktorů je důsledkem značných ztrát vojenské techniky, především těžkých obrněných vozidel, tanků, ale i techniky letecké a námořní.

Nepodceňujeme ruskou armádu, když upozorňujeme hlavně na slabiny?

Když Rusko napadlo Ukrajinu, těšila se jeho armáda pověsti druhé nejsilnější na světě. Následovala série selhání, která jen těžko zdůvodní individuální pochybení velitelů. Je za nimi něco systémového, co ukrajinská obrana dokázala patřičně využít.

Ze strany Ruska jde o celkové podcenění situace, špatná koordinace, problémy se zásobováním, překvapivě velký rozdíl mezi stavem věcí „na papíře“ a v realitě. To jsou důvody, proč se ruské armádě na Ukrajině daří o hodně hůř, než se původně předpokládalo. A předpokládali tak i západní analytici!

Po sto dnech války je stále jasnější, že to nemůže být důsledek série špatných individuálních rozhodnutí a že má tohle všechno společného jmenovatele. Od bývalých vojáků, politiků i odborníků na vojenství v poslední době zaznívá, že selhání je do značné míry způsobené sovětským dědictvím.

Je také třeba si uvědomit, že počty ruských vojáků na Ukrajině nejsou o tolik větší než počty vojáků ukrajinských. Respektive ukrajinská strana v počtech nasazených vojáků vzhledem k okolnostem převyšuje a kompenzuje tak jiné deficity ve vztahu k protivníkovi.

Nepodceňujeme Rusko jako celek?

Rusko určitě nelze podceňovat. Prvkem, který je třeba neustále zvažovat, je širší obraz ruské vojenské organizace. Rusko např. prokázalo schopnost rozmístit střely s plochou dráhou letu a balistické rakety při útocích proti kritické ukrajinské národní infrastruktuře. Jsou náznaky i důkazy, že tyto útoky jsou stále sofistikovanější, protože cíl zasáhne více typů střel současně. Odstrašení Ruska nakonec spočívá zejména v jeho jaderné triádě, která zůstává největším inventářem jaderných zbraní na světě.

Na čem stojí úspěch ukrajinské armády?

Úspěch ukrajinské armády stojí především na chybné analýze operačního prostředí, které provedlo velení ruské armády. Dále je to bezesporu vůle se bránit této strašlivé agresi. Svou roli bezesporu hraje podpora Ukrajiny morální i materiální, která přichází ze Západu.

Od začátku invaze na Ukrajinu se ukázaly jako jasně mylné minimálně čtyři strategické plánovací předpoklady ruského vedení:

- rychlý pád ukrajinské vlády a její emigrace do zahraničí, včetně prezidenta Zelenského,
- neschopnost ukrajinské armády organizovaně reagovat na vojenskou intervenci,

- nespokojenost ukrajinského obyvatelstva s aktuální politickou a ekonomickou situací a z toho vyplývající podpora ruské vojenské intervenci vedoucí k odstranění stávající vlády,
- rozdělený a nejistý západní svět, který bude reagovat na ruskou invazi podobně jako na anexi Krymu v roce 2014.

Po třech měsících války na Ukrajině je více než evidentní, že se původní plánovaná ruská blesková operace transformuje spíše do opotřebovací války s potenciálem posunu do podoby zamrzlého konfliktu. Ukrajinská armáda za této situace využívá rychlé útoky s drtivou silou, nebo útoky, kdy jsou menšími jednotkami ničeny takticky důležité ruské vojenské prostředky a zdroje. Potřeba ruské armády na doplnění sil a prostředků v místě operace by se pak časem mohla projevit i v získání strategické převahy ze strany Ukrajinců. Vývoj situace by mohl posléze vést buď k jeho porážce, nebo by se porážce přímo vyrovnal, protože ruská strana by ztratila potenciál i vůli pro pokračování v boji.

Je nutné zdůraznit potřebu zahraniční materiální pomoci v podobě dodávek zbraní a vojenské techniky pro vedení takového konfliktu. Vedle účinné míry ekonomických a finančních sankcí, by takto forma vedení konfliktu mohla pro Ukrajinu a její obránce představovat způsob, jak tuto válku vyhrát. Ukrajinský způsob války je koherentní, inteligentní a dobře promyšlená strategie boje s Rusy, která je dobře nastavena tak, aby využila konkrétních ruských slabin. Ukrajincům to umožňuje držet si mobilitu a Rusy to donutilo ke zpomalení tempa operací. Válka se stává více statickou. Rusko má problémy s logistikou a vysokými ztrátami způsobené opotřebováním.

Bitva o Kyjev ukázala, že je možné Rusy porazit. Rusy to vedlo ke změně strategie. Původní maximalistický ruský pokus zmocnit se celé Ukrajiny byl zredukován na mnohem omezenější úsilí zaměřené na zmocnění se území na východě a jihu země. Ukrajinci udrželi mobilitu svých sil, proměnili svá města v pevnosti a zátarasy, což zkomplikovalo ruskou logistiku a komunikaci. Namísto přímého útoku na těžké ruské formace velkých tanků a dělostřelectva Ukrajinci použili lehké, obratné síly, aby využili ruské zranitelnosti a dosáhli vítězství.

Pomocí ručních zbraní provozovaných malými skupinami Ukrajinci pravidelně vyřazovali z provozu ruské tanky a nákladní auta. To nejen oslabilo ruské síly v poli, ale také udrželo jejich logistické linky natažené, což omezilo ruský přístup k palivu a munici potřebné k udržení neustálého útoku. Použitím lehkých sil tímto způsobem Ukrajinci ukázali, že i v konvenční válce mezi státy – na rozdíl od povstání – může menší vojenská síla efektivně konkurovat konvenčním silám většího a technologicky vyspělejšího nepřítele.

Osvědčila se pomoc Západu?

Samozřejmě, že bez této pomoci by průběh konfliktu vypadal odlišně.

Je nutné ale zdůraznit potřebu dlouhodobého udržení zahraniční materiální pomoci Ukrajině v podobě dodávek zbraní a vojenské techniky pro vedení účinné obrany po ruské agresi, a to především v kontextu pravděpodobné opotřebovací války, ke které tento konflikt pravděpodobně dospěl. Vedle účinné míry ekonomických a finančních sankcí, by takto forma vedení konfliktu mohla pro Ukrajinu a její obránce představovat způsob, jak tuto válku vyhrát, nebo dosáhnout příznivého a akceptovatelného výsledku/kompromisu s ruskou stranou.

Jedním z hlavních neúspěchů rychlého ukončení války ze strany Ruska je jednota, která se projevila mezi západními spojenci. Bezprostředně po ruské invazi se USA a další západní státy vrhly do akce poskytnutím pomoci Ukrajině a zavedly rozsáhlých sankcí proti Rusku. Jen USA poskytly vojenskou a humanitární pomoc v hodnotě cca přes 53 miliard dolarů a také zajistily výcvik ukrajinských vojáků. Nepřímé zapojení západních spojenců do války interpretuje Rusko tak, že Západ má vinu za eskalaci bojů na Ukrajině. Současně ale vyvstává otázka, jak bude Ukrajina splácet všechny tyto půjčky a zda bude schopna financovat obnovu zničené infrastruktury.

Konflikt rovněž potlačil některé problémy Ukrajiny, které ji v minulosti vzdalovaly evropské integraci, jako například fungování právního státu, korupce, vztah k národnostním menšinám apod. Nebude Ukrajina po válce považovat ekonomickou, vojenskou a politickou pomoc ze strany Západu za jeho souhlas s její vnitřní politikou? Zbraně dodané se v době konfliktu mohou být využívány i k přímému napadení vojenských i nevojenských objektů na území RF, případně k obsazení oblastí na území RF, což může být ze strany RF považováno za nepřímé napadení území RF ze strany zemí NATO a mít tak eskalační charakter

Nakolik velké je riziko použití biologických, chemických nebo jaderných zbraní?

Aktuální vývoj konfliktu zatím nenaznačuje, že by hrozba použití zbraní hromadného ničení byla reálná. Ruské zmínky o jaderném deterentu jsou určeny externím aktérům, jako možná varianta ruské reakce na přímý vstup jiných států či aliancí do konfliktu.

Jak se bude válka dále vyvíjet?

Budoucí vývoj je velmi obtížné predikovat. Diplomatičká jednání neprobíhají. Obě strany mají zatím velkou vůli v boji pokračovat. Ukrajina se nechce spokojit s kompromisem, který by vedl k její teritoriální dezintegraci. S podporou Západu se cítí dostatečně silná, aby agresora porazila. Rusko si uvědomuje, že dobytí celé Ukrajiny je nerealistické. Soustředí se primárně na Donbas a vytvoření trvalého koridoru mezi anektovaným Krymem a Donbasem. Názory expertů na další průběh konfliktu se různí. Dle našeho názoru bude ještě několik měsíců pokračovat válečný konflikt v současné intenzitě s jeho následným přechodem do tzv.

zamrzlého konfliktu. Trvání konfliktu bude výrazně ovlivněno především vůli obou stran investovat obrovské lidské a materiální zdroje, které obě země vyčerpávají. A samozřejmě i mírou podpory Západu Ukrajině.

Je potřebné si nicméně uvědomit, že i Západ a v podstatě celý svět nese významné náklady spojené s tímto konfliktem.

Resumé:

- Změny v přístupech k obraně ČR a tím i k přípravě personálu rezortu MO započaly již po anexi Krymu v roce 2014. Ruská invaze v roce 2022 správnost směru těchto změn potvrdila.
- Od bitvy o Kyjev je patrný posun směrem k opotřebovací válce s možným posunem do fáze zamrzlého konfliktu v budoucnu.
- Nejvýznamnější vliv na úspěšnou ukrajinskou obranu má efektivní ukrajinská strategie, ruské chyby a pomoc ze strany Západu.

Zpracovali: Ing. Ján Spišák, Ph.D., Ing. Vojtěch Němeček Ph.D., Mgr. Richard Stojar, Ph.D., Ing. Zdeněk Petráš, Ph.D., doc. Ing. Josef Procházka, Ph.D.

